

Naturvernforbundet
Hordaland

#1 – 2026 • 50. årgang
Medlemsmagasin

NaturVest

Bybanen • K5 • Urbane insekter
Den tredje forsyningslinjen • Hordfast • Miljøgifter

Partier for lokal lovløshet?

Tekst: Tom Skauge

Senterpartiet gav 9. april i Stortinget flertall for et vedtak som ber Regjeringen åpne for lokal lovløshet. Senterpartiet og FrP gav støtte til et Høyreforslag om å vinge klippe Statsforvalteren.

Statsforvalteren har som oppgave å sikre at norske lover blir fulgt i kommuner og fylkeskommuner. For natur og miljø har embetet vært viktig for å stoppe kommunale vedtak om naturinngrep som er vedtatt uten lovpålagte utredninger, bla. etter Naturmangfoldsloven og vanndirektivet.

NRK¹ har undersøkt 100 store saker om arealødeleggelse vedtatt i norske kommuner. I 23 av sakene ble det ikke skrevet *en* setning om naturen i sakspapirene. I 91 av sakene er det ikke tegn til at en fagperson ble sendt ut for å lete etter rødlistede arter. I 81 av sakene ble det ikke lett etter mer egnede steder å bygge, selv om loven krever dette.

Vedtaket: «Stortinget ber regjeringen redusere Statsforvalteren mulighet til å fremme innsigelse på lokale planer som ikke har

nasjonal betydning, og vektlegge lokale vedtak i innsigelsesbehandlingen.»

All norsk natur hører til en eller annen kommune. Vedtak i kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner over mange år har resultert i at Norge er europeisk versting i arealødeleggelse pr. innbygger. Forslaget om å bidra til mer lokal lovløshet i et politikkfelt som allerede i dag er preget av store saksbehandlingsfeil, er svært alvorlig.

¹ NRK (2025) *Naturen vi ofret med øynene lukket*. Tilgjengelig fra: <https://www.nrk.no/dokumentar/xl/nrk-avslorer-hvordan-norges-100-storste-naturinngrep-ble-til-naturen-vi-ofret-med-oynene-lukket-1.17168283>

NaturVest er medlemsbladet til Naturvernforbundet Hordaland som gis ut to ganger i året.

Naturvernforbundet jobber for å ta vare på naturen gjennom å engasjere oss i store og små saker, bygge allianser, fremme kunnskap og foreslå løsninger. Vi er 43 000 medlemmer med over 100 lokallag og fylkeslag i alle fylker, og hovedkontor i Oslo.

Styreleder

Tom Skauge

Fylkessekretær

Pål Fidjestøl

Redaktør

Mona Maria Løberg

Bidragssytere

Ingvild Sundal Joys

Mona Maria Løberg

Pål Fidjestøl

Tom Skauge

William Helland-Hansen

Øystein Økland

Jan Rabben

Per Fadnes

Maria Steinli

Monica Marcella Kjærstad

Jan Nordø

Synnøve Kvamme

Gabriel Fliflet

Annonseansvarlig

Sverre A. Stakkestad

sverre@gmk.as

Tlf. : 55 10 10 97

Layout

Mona Maria Løberg

mm@naturvernforbundet.no

Trykk

Jærprint

Opplag

3630

Framsida

«Mjølkeika» i Tørvikbygd var også på forsiden av den første utgaven av NaturVest i 1976. Den var heldigvis fredet da vegvesenet skulle utvide vegen på 1980-tallet. Til tross for at fredningen ble opphevet i 1991, har eika fått stå. Foto: Mona Maria Løberg.

NaturVest

v/Naturvernforbundet Hordaland,
Tverrgaten 4–6, 5017 Bergen

Tlf. 55 30 06 60

naturvest@naturvernforbundet.no
naturvernforbundet.no/hordaland

NaturVest oppfyller miljøkrav til papir, trykkfarge og trykkeprosess.

TRYKT I NORGE

Trykksak
2041 0652

Innhold

- 2 Leder
- 3 Kortnytt
- 6 Innbyggarengasjement mot Eidfjord Resort
- 7 Bybanen beveger fortsatt
- 8 Tunnelseriet
- 10 Urbane insekter
- 13 Intervju med Anders Goksøyr
- 18 Stemmer teller, men ressurser avgjør
- 20 Naturvernhelga 2026
- 22 Den tredje forsyningslinjen
- 24 Ei utstilling om naturen
- 26 Naturverneren: Lene Kristin Hansen
- 28 Rød linje eller gul stripe?
- 29 Fra arkivet
- 32 Baksiden

Kortnytt

Miljøvern i Ukraina

«Jeg vil bygge noe bedre» er hovedbudskapet til delegasjonen fra den ukrainske miljøvernorganisasjonen Ecoaction. Når landet en dag blir fritt, hvordan skal det da bygges opp igjen? Hvis det ikke finnes en god plan, vil det ikke gjøres på en miljøvennlig måte. Derfor jobber Ecoaction med å lage en helhetlig plan for et bærekraftig Ukraina.

Organisasjonen har 41 ansatte og har tatt på seg en viktig oppgave: å samle informasjon om miljøpåvirkningene av angrepene. Det vil lette arbeidet når oppryddingen skal begynne. Informasjonen av åpne data er sammenstilt i et kart på nettsiden deres: en.ecoaction.org.ua

De jobber også med å forsyne flere bygg med solceller, som bidrar til å gjøre energisystemet i landet mer miljøvennlig og desentralisert.

Det er ikke lett å være naturverner i et land under

Ansatte i Naturvernforbundet fra hele landet fikk møte Anna Koriahina, Daryna Yaroshovets og Kostiantyn Krynytskyi fra den ukrainske miljøvernorganisasjonen Ecoaction i Oslo i juni 2026. Foto: Kristian Skjellum Aas

angrep. 24. mai i år ble Kyivs National Chernobyl Museum truffet av missiler, som endte i to dødsfall, 90 skadede og et ødelagt museum. En ny utstilling, som også Naturvernforbundet hadde bidratt til, formidlet historien om miljøkatastrofen fra 1986.

«Kan jeg sove i 2 timer

til, før missilene treffer?», sier Kostiantyn om det å høre alarmene gå. Han mener at angrepene ikke knekker motet deres, men forsterker det.

Les om Ecoaction og hvordan vi samarbeider:

Historisk seier for Førdefjorden og naturen!

Høyesterett har slått fast at tillatelsen til gruvedumping i Førdefjorden er ugyldig. Etter atten års kamp har Naturvernforbundet og Natur og Ungdom vunnet over staten i en av de mest profilerte sakene i miljøbevegelsens historie! Vi krever umiddelbar stans i dumpingen.

Nytt lokallag i Vaksdal!

Vi har fått nytt lokallag i Vaksdal! Vi oppfordrer alle medlemmer i Vaksdal til å engasjere seg. Kontakt Alena Dekhtyareva på alena.dekhtyareva@gmail.com for å komme i gang.

Siger for Førdefjorden!

17. juni kom dommen vi har venta på, det vart fullt medhald i Høgsterett! Dette er ein enorm siger for Førdefjorden, og alle norske fjordar. Takk til alle som har stått på for fjorden i så mange år! Eit skår i gleda er det likevel: sjølv om dommen seier klart og tydeleg at løyvet til dumping av gruveavfall i Førdefjorden er uloveleg, dumpast det framleis i skrivande stund. Vi gir oss ikkje før dette stansar! Støtt saka og signer oppropet for å stanse dumpinga i Førdefjorden no!

Marint vern av Sognefjorden ute på høyring

Statsforvaltaren i Vestland har lagt ut forslag om marin verneplan for Sognefjorden på høyring og inviterer alle interesserte til å kome med innspel. Høyringsfristen er 1. november. Målet er å sikre verdas djupaste fjord med unik marin natur for framtida. Vi ynskjer alle som vil involvere seg i eit inspel velkomne. Kontakt indresogn@naturvernforbundet.no

Gratis kurs om arealforvaltning

Juristene i Holth & Winge er eksperter på plan- og bygningsrett, og holder for tiden gratis kurs for miljøorganisasjoner. Webinarene blir filmet og gjort tilgjengelig i ettertid. Neste år vil de reise på kursturné.

Følg med på holthogwinge.no. Her finnes det også lærerike artikler og utredninger. Duoen deler også kunnskap om arealforvaltning, juss og politikk i podkasten Holth & Winge Podden.

Kurs om biodiversitet og natur

Lær om de viktige verktøy som brukes i kartlegging av arter og naturtyper i Norge.

Webinaret er en del av prosjektet «Naturens stemme».

Vi bidrar til bedre oljevern

Siden 2023 har vi vært med å rekruttere folk til den frivillige oljevernberedskapen i Norge. De som går gjennom kurs får mulighet til å delta på betalte øvelser og aksjoner. Mange deltok på den viktige aksjonen på Frøya i Trøndelag i mars i 2025, etter oljeutslippet fra Equinors Njord A-plattform.

Les om ordningen, og sett deg opp på liste. Vi gir beskjed når det settes opp nye kurs.

Hils på Bergens mest sjarmerende innbyggere

(Se opp for vannsprut)

På Akvariet kan du hilse på lekne sjøløver, luskende krokodiller, glitrende fisk og søte pingviner.
– Perfekt for en minneverdig dag med hele familien!

Ekte dyr.
Ekte opplevelser.

Akvariet.no

Akvariet
i Bergen

Nyt naturen på huden

Me plukkar viltvoksande plantar, brukar biene våre sine råstoff, og produserer økologiske produkt for hand.

vossabia.no

Bybanen beveger fortsatt

Vi jobber for å skape suksesshistorier i flere bydeler.

Tekst: Tom Skauge

Som hele Norge er kjent med fikk vi en ny omkamp om Bybanen til Åsane etter sist kommunevalg. Et knapt flertall forkastet det vedtatte dagalternativet med reguleringsplan foran Bryggen. Det nye flertallet ville ha en ny utredning med tunnel bak Bergen sentrum. På årsmøtet for Naturvernforbundet Hordaland gav Etatsdirektør Terje Wanvik en status oppdatering om det nye planarbeidet.

Mange spørsmål

Nå er det fire viktige tema for utredningen. Nødvendig vendesløyfe: Hvor skal bybanen ha vendesløyfe for trafikken fra sør? Tunnel: Hvor stor del av Bergen Katedralskole blir rasert ved med innløp Heggebakken? Hvor kommer en ny underjordisk holdeplass som kan gi god passasjerdekning for sentrum? Sandviken: Hvor skal Bybane og sykkelvei få plass gjennom Sandviken? Hoved sykkelrute:

Hvor skal sykkelvegen fra Christies gate til Skuteviken gå?

Planen åpner for fortsatt busstrafikk foran Bryggen. Trafikkplan sentrum stenger for privatbiler over Torget og Bryggen i fase 2. Busser må kjøre der og i Øvregaten.

Kommunen arbeider nå med en toveisregulert vegløsning i Sjøgaten. Men det er ikke plass til sykkelveg parallelt med bilvegen på hele strekningen. Det er aktuelt med en sykkelrampe ved Slakthustomten som leder sykkeltrafikken opp i Nye Sandviksvei.

De mest aktuelle linjealternativene i Sjøgaten innebærer rivning/flytting av tre gamle hus i Rosegrenden og rivning av blokken som i dag huser Dominos-bygget. Bygget som huser Bergen arkitekthøyskole (BAS) er også utsatt.

Bybanens vedtatte reguleringsplan forutsetter en forlengelse av Fløyfjellstunnelen mot nord fordi Bybanen skal overta to kjørefelt i Helleveien.

Støtter dagløsningen

Bybanen ligger inne i gjeldende Nasjonal Transportplan, men Regjeringen vil ikke foreslå bevilgning før Bergen har

konkludert med endelig reguleringsplan.

Naturvernforbundet har gitt støtte til dagløsningen, men vi har også valgt å avvente utredningen før vi eventuelt konkluderer på nytt. Vårt krav er at alle relevante faktorer blir sammenlignet mellom vedtatt plan og ny plan: Dekningsgrad for reisende, kostnader, naturødeleggelse, klimautslipp, plassering av steinmasser og ødeleggelse av viktige bygg.

Et slikt krav om saklig sammenligning har støtte i Vestland fylkeskommune, men er foreløpig ikke et krav fra flertallet i Bergen bystyre.

Det haster med bygging

Bybanen i Bergen linje 1 og 2 er en stor suksess for kollektivtilbudet. Det haster med bygging av Bybane til Åsane. Fløyfjellstunnelen og nordre innfartsåre er nært sammenbrudd med hyppige stengninger.

Så snart som mulig må Bybanen bevege reisende til Åsane. I Naturvernforbundet skal vi sørge for at politisk bevegelse for Bybanen, slik vi har gjort tidligere.

I 2021 arrangerte vi en bybanemarsj fra Åsane til Bergen sentrum for å vise vår støtte for byggingen av Bybanen.
Foto: Olav Vlam.

Tunnelsløseriet

Vi må betale en høy pris for at hyttefolk skal slippe helgekøen.

Tekst: William Helland-Hansen og Gabriel Fliflet
Illustrasjon: Mona Maria Løberg

Reguleringsplanen for K5-prosjektet; oppgraderingen av E16 og bygging av dobbeltsporjernbane mellom Arna og Stanghelle, er vedtatt og forberedende arbeider er påbegynt. Som en del av planen skal det bygges ny firefelts tunnel fra Arna til Trengereid, Tunesfjelltunnelen, i to separate tunnellopp, hver 8,8 km lang. Dette arbeidet vil starte opp tidligst i 2030. Fra Trengereid og østover til Stanghelle skal E16 videreføres med tofeltsvei, for det meste i tunneler.

Sikring og forbedring av en ulykkes- og skredutsatt vei er i seg selv et godt tiltak – E16 mellom Bergen og Voss har en ulykkesstatistikk som hører til de verste i landet.

For å oppnå dette ønsket

Naturvernforbundet primært en oppgradering og sikring av E16 basert på dagens trasé, men dette fikk ikke politisk gjennomslag. Allikevel støtter vi K5-prosjektet, først og fremst siden det betyr realisering av et viktig kollektivtiltak: ny, hurtig og høyfrekvent jernbane mellom Bergen og Stanghelle, og etter hvert videre til Voss.

Hvorfor tunnel?

Men begrunnelsen for fire felt i den vestlige delen av veisambandet fortjener et kritisk lys: Som kjent er det enkelte helger da det danner seg lange køer mellom Arna og Trengereid, som også forplanter seg inn til Bergen.

Firefelts motorvei er blant annet begrunnet med å fjerne disse køene, som først fremst

skapes som et resultat av helgeutfart i øst-vest retningen, ikke minst til hytter i Myrkdalen og Kvamskogen, og hyttegrender videre østover langs riksvei 7.

Å sitte i kø er ingen tjent med, men er fjerning av helgekøer for hyttefolk i seg selv god nok grunn til å bygge ny tunnel til milliarder, dumpe mellom 2 og 4 millioner kubikkmeter med fjellmasser i Sørfjorden og samtidig legge til rette for økt trafikk inn mot Bergen sentrum? Om vi dropper motorveitunnelen fra Arna til Trengereid, kan vi faktisk redusere nærmere halvparten av mengde masse som dumpes i fjorden fra veitunnelene Arna-Stanghelle. I bakgrunnen aner vi også argumentet for å koble seg på en fremtidig Ringvei øst, uten at dette per i dag er offisiell politikk.

Minst skredutsatt

Den eksisterende veien mellom Arna og Trengereid er et av de minst skredutsatte strekkene mellom Bergen og Voss og den høyeste frekvensen for trafikkulykker ligger øst for denne delen av E16. Det er verdt å merke seg at både Statsforvalteren og Statens vegvesen tidligere har stilt spørsmål tegn ved nødvendigheten av Tunesfjelltunnelen pga. de store kostnadene og at det tross alt eksisterer en god vei mellom Arna og Trengereid. Vegvesenet har til og med utarbeidet konkrete planer for dette alternativet, i tilfellet Tunesfjelltunnelen må utsettes hvis budsjettene ikke strekker til.

Naturvernforbundet hadde helst sett at eksisterende trase

mellom Arna og Trengereid ble benyttet også i fremtiden, eventuelt med de oppgraderinger som måtte påkrevs. Så kunne hyttefolket innrette seg de helgene problemet oppstår enten ved å sitte i kø som før, velge reisetider der det ikke er kø, eller aller helst, benytte seg av kollektivtilbud, ikke minst den nye høyfrekvente dobbelsporbanen til Voss når så langt kommer.

Et apropos til slutt

Tunesfjelltunnelen vil koste flere milliarder kroner. Et annet stort, ikke-ferdigstilt prosjekt innenfor Bergen kommune i milliardklassen er BIRs karbonfangstanlegg i Rådalen. Statlige midler er forutsetningen for realisering av begge prosjektene, riktignok med finansiering fra forskjellige

departementale pengesekker. Karbonfangstanlegget er et viktig klimatiltak og en forutsetning for å nå lokale klimamål. Heldigvis er det nå bevilget penger i revidert nasjonalbudsjett slik at dette prosjektet ikke stopper opp. Men realiseringen ligger fortsatt langt fram. Når det vil starte opp er usikkert. Tunesfjelltunnelen som legger til rette for mer utslipp og høye miljøkostnader, både fra anleggsarbeid, massedumping og økt trafikk, vil påbegynnes om noen år.

Tunesfjelltunnelen strekker seg fra Indre Arna til Trengereid, er 8,8km lang og består av to separate tunnelløp, med to felt i hver retning. Illustrasjon: Statens vegvesen.

Urbane insekter

Slik får du insekter i byen til å trives i by-hagen din.

Tekst: Maria Steinli, praksisstudent

Foto og illustrasjoner: Monica Marcella Kjærstad, La humla suse

Det er blitt veldig populært å lage insektshotell de siste årene. Det er viktig å lage riktige insektshotell til de insektene du ønsker å ha boende, for det finnes mange forskjellige insekter som gjerne ønsker å besøke hagen din. Det kan være enklere å undersøke hvilke insekter du ønsker å hjelpe først, og lage hotell etter insektenes behov. Mange av artene som bruker insektshotell står på rødlisten til Artsdatabanken. Rødlisten inneholder arter som har risiko for å dø ut i Norge.

Hvilke insekter bor i byen? Og hvordan kan du lage hotell slik at de trives?

Buksamlerbiene

Bier som gjerne ønsker å bruke insektshotellet ditt, er solitære bier. Solitære bier lager ikke honning, slik honningbiene gjør. De bor heller ikke i bol, som humlene – de bor alene. Buksamlerbier er en familie av solitære bier, og er robuste

og store. I denne familien er vanlige slekter som ferdes i byen: bladskjærer, kjeglerbier og murerbier. Hornmurerbien er en vanlig art i murerbieslekten. I buksamlerfamilien er det 13 arter vi kjenner til som er rødlistet.

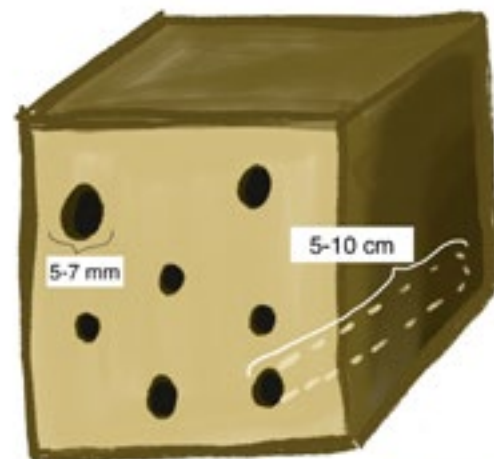
Buksamlerbiene samler pollen på buken, og bruker det til å lage matpakke til eggene sine. Buksamlerbiene legger eggene sine i hulrom i mur eller ved, oppå matpakken av pollen.

Barnerom for bier

Ved å lage yngelkasser for buksamlerbiene, lager du barnerom for larvene deres. Man kan enten lage hull i treklosser, eller stable hule bambuspinner og strå i kasser.

Ufarlige snyltere

Kjeglerbiene er en slekt av buksamlerbiene, som er reirparasitter. De stjeler hulrommene og matpakken av

Buksamlerbie

Pass på at det ikke er flisete der de nyklekkede og skjøre biene skal krype ut, da kan de skade vingene sine. Insektene liker sol, så kassene kan plasseres mot sør.

Artstre

Familie: **Buksamlerbier**

Slekt: **Murerbier**

Art: **Hornmurerbie**

pollen til andre solitære bier, og legger sine egne egg der de har samlet pollen. Dette betyr ikke at kjeglerbien er farlig eller truende. Parasittbier er ofte et tegn på et sunt økosystem, fordi de holder populasjoner av andre bier i sjakk. Parasittbier er også velkommen i hagen og insektshoteller!

Hotell til insekter på ferie

Det er ikke bare biene som besøker insektshotell. Det er også andre viktige insekter som kommer innom. Saksedyr, marihøne og gulløyer er viktige nyttedyr. Nyttedyr spiser skadegjørere som bladlus og midd, og kan bli kalt naturens vaktmestere. Slike arter er viktig for å opprettholde et friskt økosystem, slik at det ikke blir for mye bladlus og midd.

Saksedyr er lett å kjenne igjen med 'saksen' på rumpen, som brukes til jakt, forsvar og paringsritual. De er ikke farlige, og liker seg på mørke, fuktige steder, som i postkasser. Ifølge Artsdatabanken finnes det fire arter i Norge, hvor én er rødlistet.

Marihøner er en oval bille som har farget kropp med flekker. De vanligste artene er rød med svarte prikker på. I folkekultur sies det at marihønen bringer lykke. De overvintrer

ofte i vissne vegetasjon. 11 av 60 marihønearter er rødlistet.

Gulløyer er ofte lysegrønne i fargen med rødlige fasettøyne og store, detaljerte vinger. Tre av artene er rødlistet.

Gjemmested for insekter

Dersom du ønsker å lage hotell for insekter som saksedyr, marihøner og gulløyer, kan du fylle bokser eller kasser med kvist, gress og kongle. Det gir

et godt gjemmested til disse nyttedyrene å overvintrer og gjemme seg. Disse hotellene kan plasseres i skyggen, siden nyttedyr ofte liker mørke, fuktige steder.

Registrer artene du finner!

Hvis insektene kommer på besøk i hagen din må du gjerne registrere dem i Artobservasjoner. Da får vi enda mer kunnskap, og kan vi hjelpe dem enda mer!

- Registrer deg på mobil.artsobservasjoner.no
- Last opp et bilde av arter du har funnet.

Lær mer om artene

Det kan være vanskelig å bestemme art, spesielt hos

insekter. Det finnes mange hjelpsomme artsvitere i grupper på Facebook og på nett. Sabima har laget en oversikt: sabima.no/spor-en-ekspert

Appen Artsorakel kan være til hjelp, der tar du bilde av det du har funnet og får forslag til hvilken art det er. Her kan du også registrere arten direkte.

Innbyggarengasjement mot Eidfjord Resort

Villreinen er raudlista og under sterkt press. Den treng å få ha dei siste leveområda sine i fred – ikkje tusenvis av nye hyttenaboar.

Tekst: Synnøve Kvamme

I Sysendalen, ved foten av Hardangervidda og villreinen sitt rike, er det bestemt frå høgaste hald at «Eidfjord Resort» skal koma. Myrull og fjellbjørk skal erstattast med skiheisar, hotell, hytter og leiligheiter med 4500 sengeplassar.

Heldigvis for villreinen har manglande investeringsvilje så langt sett ein stoppar for utbygginga, og igangsettingsløyvet har gått ut på dato. Men på tampen av 2025 skal Eidfjord Resort ha fått på plass avtale med ei lita gruppe vestlandsbaserte investorar som skal sikra prosjektet mot konkurs, og i slutten av april sendte dei søknad til Eidfjord kommune om nytt igangsettingsløyve for å kunna ta fatt på utbygginga.

Endra stemning

Samtidig ser det ut til at stemninga har endra seg i Eidfjord i løpet av dei sju åra som har gått sidan vedtaket kom: I løpet av berre tre dagar skreiv 80 av dei 986 innbyggjarane i Eidfjord no i april under på eit opprop med krav om at kommunestyret tok opp Eidfjord Resort til ny vurdering, i lys av ny kunnskap om villrein og natur.

Initiativtakar til

innbyggjarforslaget, Torgeir Myrvang (32), haldt eit flammande innlegg på kommunestyremøte 11. mai, med klare oppfordringar til dei folkevalde om å visa seg som ansvarlege forvaltarar av naturen:

«Slik eg ser det, handlar det om kva Eidfjord skal vera i framtida. Skal me berre fortsetta med hyttebygging i stor stil, utan å reflektera noko over kva fylgjer det får for reinen?» spurte han frå talarstolen. «Den naturen som me er sett til å forvalta, den tar slutt. Det er ikkje uendeleg med natur. Og me ser no at villreinen, som har levd på vidda i over 10 000 år, slit enormt.»

Og Torgeir har heilt rett. Sidan reguleringsplanen for Eidfjord Resort vart vedteken i 2021, har villreinen for første gong hamna på raudlista over artar som står i fare for å døyt, og me har fått ei kvalitetsnorm for villrein der Hardangervidda villreinområde vert klassifisert som raudt/dårleg. Villreinen er avhengig av store leveområde, og det største trugsmålet mot den er inngrep som bygging av hytter, vegar og kraftanlegg.

Plan for å redde villreinen

I skrivande stund er ein tiltaksplan for å redde villreinstamma på Hardangervidda under utarbeiding. I utkastet vert villreinkommunar oppmoda om å leggja vekk planlagde utbyggingar som vil vera negative for villreinen, også i randsonene.

Dessverre var ikkje fleirtalet i Eidfjord sitt kommunestyre lydhøyre verken for ny kunnskap eller innbyggjarane sitt engasjement, og vedtok mot SV sine tre stemmer, å ikkje ta innbyggjarforslaget til fylgje. Så kva skjer no?

Naturvernforbundet meiner at Eidfjord kommune ikkje kan gje eit nytt igangsettingsløyve for Eidfjord Resort utan å ta innover seg den nye kunnskapen og dei skjerpa nasjonale føringane som har kome sidan 2021 for å ta vare på villreinen. Me vil fylgja saka tett, og nytta kvar einaste moglegheit me har for å stoppa utbygginga. Eidfjord Resort er eit luftslott som må parkerast der det høyrer til: i fortida.

Den tredje krisen

Et problem blir ikke borte bare man feier det under teppet. Eller dekker det med duk, sånn som ble gjort med Bergensernes gamle bosshaug i Kollevågen.

Tekst: Mona Maria Løberg og Ingvild Sundal Joys

I år fyller NaturVest 50 år, og det ville vi markere ved å snakke med en av de redaktørene. Valget falt på Anders Goksøyr.

– Fordi jeg kjenner Jon Fosse! spøker Anders.

Det er ikke helt galt, for da Jon Fosse vant nobelprisen i litteratur i 2023 kontaktet Anders oss. Han hadde kommet på at den kjente forfatteren hadde bidratt med en tekst til NaturVest på midten av 80-tallet.

– Jeg tok førerkort ganske seint i livet. Og det gjorde Jon Fosse også. Så vi tok teorikurset samtidig, og møttes der som to eldre personer blant 18-åringene.

Anders visste at Jon Fosse hadde skrevet bok, og spurte om han ville bidra til NaturVest. Det gjorde han, og resultatet var «Sauahols-Bård'en».

Vi publiserte julefortellingen på ny i 2023, og NRK plukket opp

nyheten om at det hadde dukket opp en tekst som selv de beste Jon Fosse-eksperter ikke kjente til.

Rotteposten og Norsk natur

Anders har mye å fortelle, og vi blir tatt med enda lenger tilbake, til en tid da han var ungdom med buttons på jakka. På 70-tallet var han en av ungdommene i Natur og Ungdom (NU) som protesterte mot satsingen på mer bilvei.

– Vi hadde bil-aksjoner, og blokkerte gatene i Bergen sentrum. Vi aksjonerte for det vi kalte «lokalbane» i 1976, forteller han.

Det er det vi kaller Bybanen i dag. Den har heldigvis blitt bygd ut til flere bydeler i Bergen, men banen mot Åsane mangler fortsatt.

NaturVest
podden

Den tredje krisen m/Anders
Goksøyr

BT-arkivet vitner om at NU jobbet med transport på flere kreative vis. 31. mars 1979 er det et innslag hvor han og de andre NU-erne Katrine Sæverud, Lasse Olsen og Ståle Hansteen står sammen med bussjåfør Andor Rasmussen. NU spanderte nemlig bussbilletten på de heldige passasjerene, som en protest mot stadige nedskjæringer i kollektivtrafikken i Bergen. «Så lenge ein skjer ned på rutebilstilbodet, må privatbilismen nødvendigvis auke. Vegane blir for små, og folk vil ha motorvegar. Samstundes legg eksosen seg som ei tung sky over byen» uttalte Anders seg til BT. Både bussjåføren og passasjerende lovpriste initiativet.

Men engasjementet for å skrive startet enda tidligere, med Rotteposten på Rothaugen skole, før han gikk videre i Natur og Ungdom (NU), ble sivilarbeider i Naturvernforbundet i 1981, og jobbet med «Norsk natur» som var Naturvernforbundets magasin på den tiden. Han studerte og tok hovedfag i biokjemi, og var aktiv i NaturVest. Den gangen var de fire, fem stykker som roterte på å være redaktør.

Kjernekraft

Anders minnes hvilke saker som opptok redaksjonen på 80-tallet. Det blir tydelig at vi fortsatt jobber med en del av de samme type sakene. Motorveier, energi, vannkraft, forurensning og olje.

– Tsjernobyl-ulykken, var jo også viktig, sier han.

Da arbeiderne ved kjernekraftverket i Ukraina mistet kontroll på anlegget i 26. april i 1986, ble radioaktivt

Anders Goksøyr kan huske at han gikk med buttons med «Lokalbane NÅ» på. Natur og Ungdom solgte også andre merker, plakater og hefter.

materiale spredte over Ukraina, Russland, Belarus og oppover mot Skandinavia. Den siste reaktoren ble tatt ut av drift i år 2000, og i 2019 var den innebygget av en «sarkofag» for å hindre nye utslipp. Store mengder kjøtt og melk har blitt kassert i Norge fordi det overskred grenseverdiene av radioaktivt innhold. I 2017 ble det vurdert at det var svært lav helserisiko forbundet med radioaktiv forurensning i mat og drikke, og grenseverdiene ble opphevet i fjor.

– Selv har jeg kanskje endret litt syn, sier Anders. Men det er sider ved det som vi ikke må glemme.

Han mener at debatten om kjernekraft har åpnet seg opp siden 80-tallet.

Skumle miljøgifter

– Det var jo miljøgifter som

Nålen 10-100 bergensnær gjorde seg nytte av gratisbussen Bergen. Foto: og Ungdom spanderte i går ruteselskapet. F.v. Anders Goksøyr, Katrine Sæverud, Lasse Olsen, Ståle Hansteen og Ole Rasmussen og Ole Rasmussen.

Gratis buss for eit betre samfunn

«Gratis? Er det gult?» Det er det første og det beste spørsmålet. Bussene er gratis for alle som har kjøpt bussbillett i Bergen. Dette er det beste tilbudet som er blitt gjort av det som har vært til å se på i Bergen. Det er det beste tilbudet som er blitt gjort av det som har vært til å se på i Bergen.

Bergens Tidende 31. mars 1979.

Ungdom fra NU aksjonerer for et bedre kollektivtilbud.

jeg interesserte meg mest for, og som jeg etter hvert ble faglig ekspert på, forteller Anders.

Det er ingen underdrivelse, for Anders endte opp som professor ved UiB og ekspert på miljøtoksologi. Det vil si hvordan miljøgifter virker på organismer.

Miljøgifter er giftige, menneskeskapte kjemikalier som hopper seg opp i næringskjeden. Det er mange farer knyttet til dem, men det viktigste vi snakker om i dag er at de er hormonforstyrrende.

– Det betyr at det også kan påvirke forplantningsevnen. Det er dessverre mange stoffer som har denne effekten, forteller Anders.

I tillegg kan de være kreftfremkallende, gi nedsatt immunforsvar eller påvirke fosteret.

– De gamle stoffene, PCB og DDT, og de nye

I NaturVest nr. 4 fra 1989 var forurensning høyt på agendaen. Vi skriver blant annet om at Statoil på Mongstad hadde fått lov til å grave ned 3500 tonn tungmetallholdig spesialavfall pr. år fram til 2010. På forsiden ser vi naturvernere som gjør en innsats for å fjerne olje fra Trovågen i Indre Sogn. I løpet av dagen hadde gjengen fått fjernet 30 tonn med oljeemulsjon (olje + vann).

fluorforbindelsene (PFAS-ene), kaller vi evighetskjemikalier. De er vist å påvirke immunforsvaret. Det har mange allerede hørt om, fra GORE-TEX-jakkene og teflonpannen.

– Jeg håper ikke de har den teflonpannen fortsatt.

Den mener Anders folk bør bytte ut med noe mer stabilt, som stål eller jern.

Gamle synder i fjorden

Det er dessverre også miljøgifter i fjordene, noe Anders har fått forske på. I Sørfjorden og Hardangerfjorden er det for eksempel så høye nivåer av kvikksølv at myndighetene fraråder å spise fisk som brosme og lange.

– Det er et område som bærer preg av de gamle syndene som industrinasjonen startet med. At vi plasserte industri nært fossefallene og vannkraften,

men hvor det samtidig er veldig lite vannutskifting og hvor forurensning håndteres på stedet og hoper seg opp lokalt, forteller han.

Han har også jobbet med hvordan miljøgiftene har påvirket miljøet på Askøy, i Kollevågen.

– Det var en dumpingplass for bosset fra Bergen, som ble sendt på lekter ut til Kollevåg og dumpet der. Og så ble det dekket på 90-tallet, for at man skulle slippe å se det. Og så laget de en fin sandstrand.

Målet var at dette skulle bli et fint sted å bade, men så viste det seg at tildekkingen begynte å lekke. Da var Anders med å sette fisk i bur i gradienter innover i vågen. På den måten kunne de oppdage at fisken var påvirket.

Kortvarig løsning

På Askøy tok det ikke lang tid før løsningen med tildekking sluttet å fungere. Puddefjorden og Store Lungegårdsvann er også dekket til, og snart skal Vågen til pers. Han forventer at det vil sprekke opp i løpet av 50 år.

– Det er også organismer som beveger seg i bunnen som vil bidra til at slike lag vil ødelegges. Så en evig løsning er det ikke, forklarer han.

En bedre løsning ville vært å slamsuge, og så behandlet sedimentene. Det er også mulig å forbrenne miljøgiftene. Da må man opp i veldig høye grader, 11–1200 grader. Og så til nøds fall laget noen solide deponier som hindrer spredning.

Lite oppmerksomhet

Anders forteller om de ulike krisene vi står overfor i våre dager. Først kom klimakrisen, og så naturkrisen med fokus på biologisk mangfold.

– Og nå har vi vel akseptert

at vi har en tredje krise.

Miljøgiftkrisen.

Han forteller at vi har fått et FN-panel som har vedtatt at de skal jobbe videre med miljøgifter, og har allerede hatt sin første arbeidsgruppesamling i vår.

– Fortsatt tror jeg ikke at jeg har lest et eneste ord om det i norske medier.

Alt henger sammen

Disse tre krisene henger tett sammen mener Anders.

– Klimakrisen gjør at vi ser oss om etter nye måter å produsere kraft på. Vi lager vindmøller, og etter hvert skjønner vi at disse vindmøllene skal produseres av materialer som for eksempel inneholder plast som slipper ut bisfenoler. Som er stoffer som er hormonforstyrrende. Og da har vi en sirkel gående hvor tiltak mot den ene krisen, påvirker den andre krisen og den tredje krisen.

Han mener det er skremmende at vi ikke har mer oppmerksomhet rundt dette temaet. Det kunne vi fokusert mye mer på, særlig i saker rundt Førdefjorden og andre forurensningssaker.

– Det er litt synd at ikke myndighetene, regjeringen og politikerne skjønner at det må satses mer på fornybar energi og på klimaendringene, men også på å håndtere miljøgiftene og naturens mangfold. Alle de tre krisene.

**Takk for at du rydder søppel
i ditt nærmiljø. Det hjelper!**

Foto: Ingvild Sundal Joys, for NVH

MOWI

 ZURHAAR
EIENDOM

 **ØY
GARD
EN**

 **ØY
VAR**

Stemmer teller, men ressurser avgjør

Satsingen på å styrke naturens stemme er i full gang.

Tekst: Tom Skauge
Foto: Mona Maria Løberg

Arealtap er i dag viktigste trussel for vår natur, lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Dette er godt dokumentert i Naturavtalen fra Montreal. Ulikheten i ressurser og makt mellom utbyggere og miljøvernere er dramatisk. Det grønne skiftet på Vestlandet gir en rekke utfordringer klimatiltak og naturtap skal bli veiet mot hverandre.

Det skjer i kommunene

De fleste beslutningene om arealbruk og arealtap blir tatt i norske kommuner. Prosjektet Naturens stemme har som mål å styrke det frivillige arbeidet for naturmangfold og klok bruk av naturressurser. Slikt arbeid er kraftig underfinansiert. Stemmer teller, men ressurser avgjør lærte statsviter Stein Rokkan oss.

Frivillig naturvernarbeid trenger kompetanse og ressurser for å kunne bidra med premisser inn mot beslutningsprosesser slik at kommunene gjør opplyste utredninger og vedtak som ikke er i konflikt med plan- og bygningsrett. I mange Vestlandskommune pågår nå arbeid med kommuneplanens samfunnsdel (KPS) og arealdel

KUNNSKAP OG NETTVERK. T.v: Nikolai Winge fra Holth & Winge fortalte engasjert om plan- og bygningsloven under Naturvernhelga. Over: Vitaly Dekhtyarev og Alena Dekhtyareva savnet et lokallag i Vaksdal, så de startet det opp tidligere i år. Her snakker de med Ekaterina Nilsson som er aktiv i Naturvernforbundet i Øygarden.

(KPA). Vedtak særlig i KPA gir sterke juridiske føringer for arealbruk i de neste 4–5 år.

Naturens stemme blir kraftigere

Vårt demokratiprojekt for å styrke frivillig sivil sektor inn mot kommunale beslutningstakere gir resultater. Takk til Agenda Vestland som har støttet vårt arbeid med 1.5 mill. Sammen med egne midler har vi utviklet flere kurs. Det best besøkte hadde vel 70 deltakere i Jondal. Vi har også levert grundige høringsuttalelser til beslutningsprosesser for viktige kommunale arealplaner i Bjørnafjorden, Bergen, Osterøy og Askøy. På Stord har vårt lokallag laget et dokumentasjonsprosjekt med rødlistede og stedeagne arter inkludert den sjeldne kystfuruskogen på Stord og Tysnes. Et undervisningsprogram er også under forberedelse. På Askøy har vi fått utarbeidet en

rapport om grønnvasking knyttet til den foreslåtte cruisehavnen Kildn i naturområdet Eidsvika.

Vi utfordrer Stortinget

I møte med Hordalandsbenken på Stortinget etter påske presenterte vi våre prosjektplaner sammen med fagkompetanse fra UiB og NHH. Vi har utfordret våre politikere til å utvide en eksisterende nasjonal støtteordning – Natursats med et tillegg: Finansiell støtte til et kunnskapssamarbeid mellom ekspertise på økologi, natur og arealforvaltning i academia og Naturvernforbundet gjennom prosjektet Naturens stemme.

Faglig kunnskap er nødvendig for å snu den dramatiske trenden med tap av verdifull natur i Norge. Men kunnskap er ikke tilstrekkelig. Vi trenger ressurser for at Naturens stemme skal bli hørt.

Mer om prosjektet

Naturens stemme

er et prosjekt hvor vi gir naturen en bedre talsperson i kommunepolitikken.

Gjennom prosjektet hever vi kompetansen lokalt på lovverk, planarbeid, plan kart og geodata. Vi koordinerer kartlegging og dokumenterer naturområder.

Støttet av Agenda Vestlandet.

 Agenda Vestlandet
Ei stifting frå Sparebanken Norge

Organisasjon

En god investering

Naturvernhelga er en viktig møteplass for naturvernere i vest.

Tekst og foto: Mona Maria Løberg

Siden jeg begynte å jobbe i Naturvernforbundet har vi samlet tilitsvalgte, frivillige og ansatte en helg på våren. «Det er så godt å snakke om det jeg er interessert i! Alle vennene mine er lei av å høre om dette» var det en som sa til meg i fjor. Her kan vi nerde om det vi er interessert i, snakke inngående om plansaker og dele erfaringer. I år var det en annen som sa at hun hun følte seg så inkludert i Naturvernforbundet.

Det varmer hjertet mitt, og det er et mål å lykkes med inkludering i Naturvernforbundet. Vi trenger alle typer mennesker, med ulike ressurser til laget vårt. Et godt sosialt miljø som ivaretar folk er en forutsetning for at folk skal stå i naturvernkampene på sine hjemplasser.

Før samlet vi oss på Lygra i Nordhordland, men de siste årene har vi vært i Jondal i Hardanger. Og det store, gule huset har plass

til å romme ambisjonene våre om å samle naturvernere fra hele regionen.

Juss og politikk

Bortimot 70 naturvernere samla seg tidligere i april i år, og det store trekkplasteret var Nikolai Winge fra Holth & Winge. Folk som ikke er like dypt inne i plansaker og høringssvar som noen av oss er, kan lure på hva som er så tiltrekkende med et kurs i plan- og bygningsloven.

NATURVERNHELGA 2026. En del av deltakerne utenfor Jonatunet i Hardanger. Over: Ekaterina Nilsson og Gunvar Mikkelsen. Øverst til høyre: Nikolai Winge, Tom Skaug og Sverre Stakkestad. Nederst til høyre: Helene Vacarisas.

Men *dette* ville bli spennende, insisterte fylkessekretær Pål Fidjestøl. Han hadde nemlig vært på et kurs tidligere med Nikolai Winge, og da hadde han *gruet* seg til det skulle ta slutt. Kurset var som et filmmaraton hvor man ikke kjeder seg et øyeblikk. Nikolai hadde mange skrekkeksempler hvor utbyggere som ikke fulgte spilleregelene fikk en tung og vanskelig prosess. Nikolai forsøkte å få oss til å se forskjellen på hva som er politikk, og hva som er juss. Når man forstår dette, er det lettere å skjønne hva vi bør sende innspill på.

Arealtoget og Bergensbuer

Foruten dagskurset fikk vi høre FNF-koordinator Gunvar Mikkelsen fortelle om arealtoget. Alt for ofte ser vi at folk først våkner når gravemaskinene er klare for å sette i gang, men da er det som regel for sent. Det er mulig å «hoppe på arealtoget» på flere stasjoner, men det beste er å komme inn tidlig. Da kan man gi innspill som former resten av arbeidet.

William Helland-Hansen holdt

et innlegg i geologi og snakket om Bergensbuene og andre interessante steder i Norge. Har du for eksempel hørt om trappetrinn for troll?

Alv Arne Lyse fra NJFF og Geir Helge Johnsen fra Eide Fjordbruk hadde hver sine innlegg om fiskeoppdrett. Vi fikk også høre om trafikklysmodellen, fiskehelse og de mange miljøproblemene som kommer fra oppdretten og åpne merder.

Geir Helge fortalte om fordelene med lukkede merder, og utfordret oss til å støtte tiltak som er *bedre* alternativer. Han mente vi kunne bidra med kunnskap som forbedrer prosjektene, enn å alltid si nei. Det var det flere

som protesterte på – vi er jo *for* naturen! Truls Gulowsen, leder i Naturvernforbundet, svarte på utfordringen. Han påpekte at det er lurt å skille mellom de verste prosjektene, det vi trenger og det vi kan godta. Noe må vi forsøke å stoppe, mens i andre saker kan vi rose og være forståelsesfulle.

Dagene var innholdsrike, og det var kveldene også. Noen fikk varmen i badstua og bada i fjorden. Vi snakka om prosjektet «Naturens stemme», diskuterte arbeidsprogrammet, og hva vi vil prioritere fremover.

Det var inspirerende å lære så mye nytt, men det aller beste synes jeg, var å treffe hverandre.

Den tredje forsyningslinjen

Statnett skroter Bergensalternativet og ofrer Nordhordland.

Tekst: Jan Nordø, leder i
Naturvernforbundet Nordhordland

Dette er absurd! En seriøs aktør i kraftbransjen med solide tradisjoner i Bergensregionen, dvs. BKK, har lansert et alternativ, dvs. Bergensalternativet, som de har stor tro på og som NVE anbefaler å gå videre med. BKK lanserer ikke dette alternativet bare på gøy, men fordi det er konfliktdepende.

Men hva skjer? I kjent stil oppfører Statnett seg som stat i staten og skyter ned alternativet; totalt ubalansert med ensidig fokus på de negative sidene. Hva med gevinsten av 97 % fellesføring langsmed grå arealer i Samnanger og Bergen? Hva med prissetting av

naturverdiene som går tapt i den rundt 80 km lange hesteskoen gjennom Nordhordland med bare 12 % fellesføring og fem fjordkryssinger, men som Statnett likevel vil tvinge gjennom? Hva med sikkerhet i forhold til terror og mer ekstremvær? Hvorfor da ikke velge den korteste linjen slik også Monica Mæland i Bergen Næringsråd iflg. BT ønsker, dvs. gjennom Bergen? En slik linje vil også på en helt annen måte kunne sikre energiforsyningen til Bergen ved utfall.

Vi er også oppgitt over at Statnett ikke vil utrede sjøkabel gjennom Herdlefjorden, lansert av naturvernorganisasjonen.

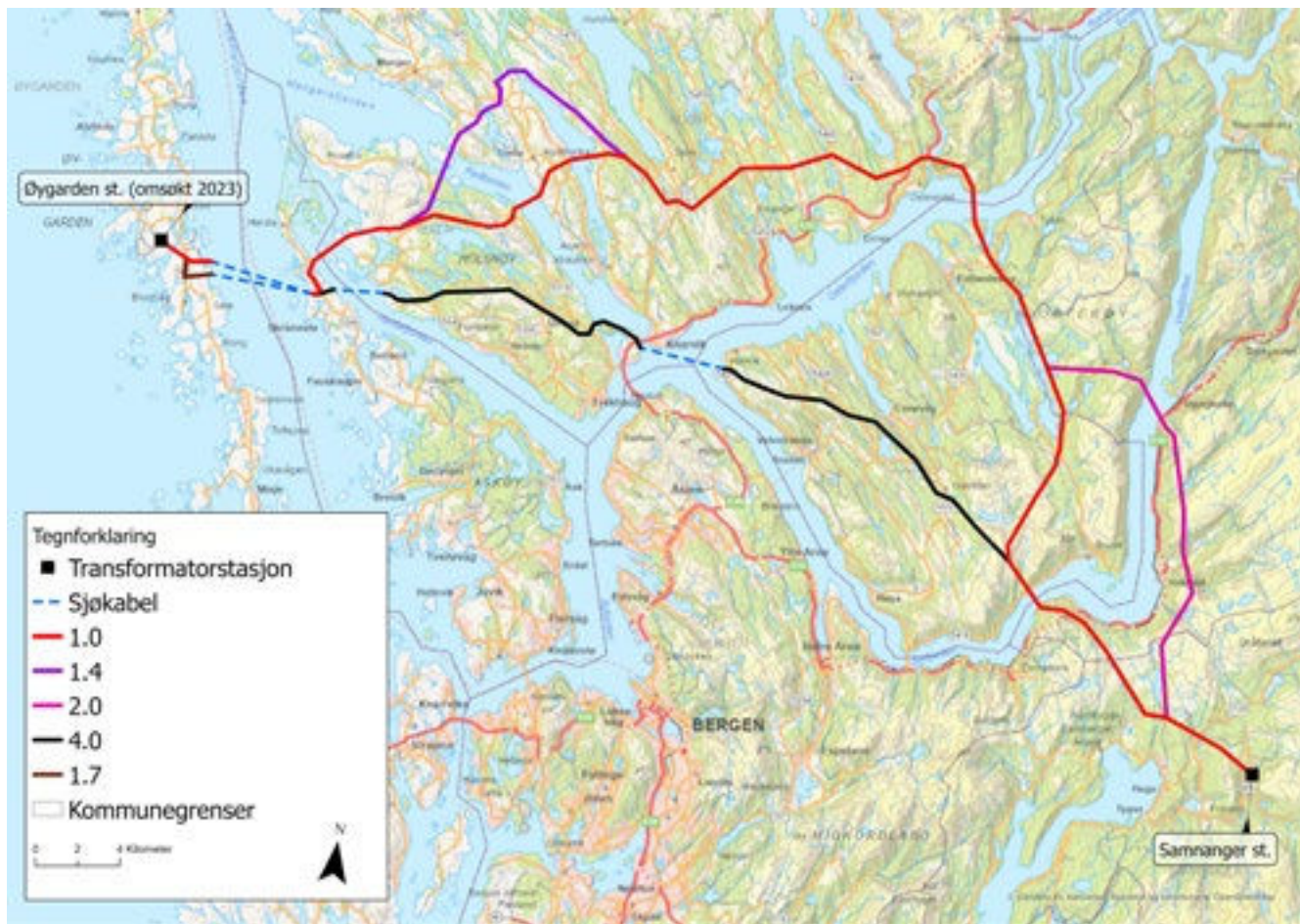
Dette alternativet sammen med fellesføringen i Samnanger og Bergen har fått unison politisk støtte fra Vestland fylkeskommune, Alver, Osterøy, Vaksdal og Askøy og flertall i Bergen bystyre. En samstemt Hordalandsbenk på Stortinget har tydelig gitt beskjed om at den tredje forsyningslinjen ikke skal gå gjennom Nordhordland. Innspillene blir arrogant ignorert av Statnett.

Vi godtar ikke den selektive argumentasjonen til Statnett og vil sammen med aksjonister og politikere nå legge press på NVE slik at de pålegger Statnett å gå videre med Bergensalternativet, fortrinnsvis med sjøkabel i Byfjorden og Herdlefjorden. Vi vil i den sammenheng også be om at alternativet med tunnel fra Jordal til Eidsvågneset blir videre utredet. Løsningen er tegnet inn i underlaget som Statnett har levert NVE men ikke videre kommentert. Vi vurderer dette som et godt alternativ til kabel ut Eidsvågen eller over Eidsvågsfjellet.

Det er positivt at ordfører Sara Sekkingstad i Alver iflg. avisen Nordhordland nå

Siste ord er ikke sagt, men for Statnett har det tydeligvis gått prestisje i saken.

Oversikt over meldte alternativer for ny 420 kV forbindelse mellom Samnanger transformatorstasjon og ny Øygarden transformatorstasjon.

ønsker «å samle ordførerne i nabokommunene for å jobbe videre med saken». Vi tror den brede alliansen mellom politikere, aksjonister og naturvernere før eller siden vil føre til gjennomslag, men helst før saken havner på regjeringens bord.

Vi regner med full mobilisering frem mot sommeren. Siste ord er ikke sagt, men for Statnett har det tydeligvis gått prestisje i saken. Da kvier de seg ikke for å overkjøre BKK, naturvernorganisasjonene, politikerne og aksjonistene sine konfliktdempende og

konstruktive innspill.

Til slutt et hjertesukk: Prosjektdirektør Kenneth Teigenes i Statnett ønsker iflg. BT «ikke å rive hus når vi har andre alternativer». For det første; riving blir neppe nødvendig med vårt forslag. For det andre; hva om vi setter et par hytter og hus opp mot det enorme naturbeslaget i Nordhordland? I Bergen ofres dusinvis av villaer på sykkelveienes og bybanens alter. Til sammenlikning.

Kort om saken

Statnett har lagt frem planer for en ny kraftlinje fra Samnanger til Kollsnes – den tredje forsyningslinjen. Vi mener det er behov for å vurdere på ny om vi trenger så mye kraft – og at naturen må verdsettes høyere enn den gjør i dagens planer. Derfor er vi uenige i at den tredje forsyningslinjen bør bygges.

Vi samler uttalelser, brev og dokumenter på nettsiden. Gå til:

Ei utstilling om naturen

Naturvernforbundet på Stord informerer om den særegne naturen i Sunnhordland gjennom utstilling og videosnuttar.

Tekst: Per Fadnes og Jan Rabben

Vi i Naturvernforbundet på Stord har jobba med formidling av naturverdiane på fleire vis. Takka vere støtte via prosjektet Naturens stemme fekk vi i år laga ei utstilling som skal visa noko av den særegne naturen vi har i Sunnhordland. Utstillinga består av fem rollups på 2x1 meter.

Vi fekk også vist fram kystregnskogen og kva som truar denne gjennom tre filmsnuttar som blei publiserte på nettet.

Den første rollupen gir eit innblikk i noko av det spesielle med naturen vår, ein natur der ulike geografiske plantegrupper møtest; som kystplantar, fjellplantar og sørlege artar der mange er raudlista og har si globale nordgrense hos oss. Dei fire andre plakatan viser ulike naturtypar, der særleg to, kystregnskog og gammalt kulturlandskap, har eit kjerneområde i Sunnhordland.

Kystregnskogen

Kystregnskogen, som meir presist blir kalla fattig boreonemoral regnskog, er globalt sjeldan, noko som gjer at Noreg og Sunnhordland har eit spesielt ansvar for å ta vare på han. Han er karakterisert av høg nedbør og høge vintertemperaturar, noko som favoriserer spesielle lav- og moseartar, som vi omtalar som

FUGLANE I SKOGEN. Dette er ein av dei tre videosnuttane som lokallaget på Stord har fått produsert. Dei blei delte på Facebook og Instagram, der den eine åleine fekk totalt 126.100 visningar, og totalt 265 timers visningstid.

kjenneteiknande artar for slik skog. I Sunnhordland er han sterkt trua av utbygging.

Kulturlandskapet

Gammalt kulturlandskap med lang kontinuitet der det ikkje blir tilført gjødsel utover det beitedyra legg igjen og der marka får liggja i fred for plog og andre jordbruksreiskapar, er i tilbakegang i heile Europa og er kome på raudlista for naturtypar som kritisk trua (opp to kategoriar frå førre raudliste). Trugsmålet mot denne naturtypen er moderne jordbruk der gjødsling endrar tilstanden til området frå stort biologisk mangfald til einfald. I

denne naturtypen veks det eit rikt utval av ulike karplantar, men det er det store mangfaldet av sjeldne og raudlista sopp, ofte kalla beitemarkssopp, som er det mest karakteristiske. Dei fleste av desse soppartane veks berre i slike naturtypar og forsvinn raskt dersom ein endrar driftsforma til meir moderne jordbruk.

Edellauvskogen

Dei to siste plakatan omhandlar også viktige naturtypar; desse er òg vanlege mange andre stader i landet.

Edellauvskog er det relativt lite av i Sunnhordland, men vi finn han i sørvestvende skråningar

MOBIL UTSTILLING. Rollupane er lette å ta med seg og installere på nye stader. Her er dei på Jonatunet under Naturvernhelga i 2026. Foto: Mona Maria Løberg.

med høg solinnstråling. Her veks edellauvtre som alm, ask, lind og svartor, og i feltsjiktet finn vi krevjande plantar som ulike orkidear og sjeldne bregneartar. I Hystad naturreservat på Stord har vi ein av dei største svartorskogane i landet. I dag skil ein mellom minst eit tital ulike typar av edellauvskog, avhengig av kva treslag som dominerer. Alle typane er raudlista.

Våtmark

På den siste plakaten handlar det om våtmark, eit samlenamn på ei lang rekkje «våte» naturtypar – som sumpmark, myrar, dammar, grunne tjørner og innsjøar, elvar, bekker, delta, strandenger og grunne vikar langs sjøen. Våtmark

er blant dei mest produktive og artsrike naturtypane vi har, men også ein av dei som er aller mest trua. På verdsbasis er rundt 85 % av dei opphavlege våtmarkene gått tapt pga. utbygging, tørrlegging/oppdyrking, vassdragsreguleringar og ureining.

I Sunnhordland er dei fleste av desse naturtypane representerte, men langgrunne strandfjører har vi lite av. Den største er Sævarhagsvikjo på Stord. Særleg er det mykje fuglar å sjå som rastar på strandflata under hausttrekket, m.a. er heile 23 artar av vadfuglar observerte her.

Utstilling til utlån

Per Fadnes og Jan Rabben har tatt bileta og skrive teksten i utstillinga, og Magne Langåker har stått for utforminga av utstilling og video. Naturvernforbundet Hordaland har eit eige sett av plakatane, som kan lånast ut til lokallag og andre interesserte.

Viser vei og løsninger

Lene Kristin Hansen er opptatt av å få hele samfunnet med i samtalen om samfunnsutvikling og naturvern.

Tekst: Øystein Økland

Hvordan jobber dere politisk med sakene?

Vi sender inn høringsuttalelser til kommuneplaner og deltar i debatter. Vi benytter oss av Høringsradaren. Ellers er det viktig å følge med på media, og så følger vi tett opp våre kontakter i kommunen. Man må ha antennene litt ute hele tiden. Dessverre har vi ikke kapasitet i styret til å følge med på alt som vi burde ha satt oss inn i. Derfor må vi konsentrere oss om de store sakene og ikke de mange små

dessverre. Så prøver vi også å pushe på kommunen for å få til en planvask. Vi prøver å sette søkelys på områder som vi ser at våre innspill har en effekt.

Hvilke egenskaper mener du er viktig som naturverner i dialogen med lokalsamfunnet?

Vi skal ikke være en aktør som hele tiden klager. Vi skal ikke bare si nei, men vise til bedre veier og løsninger. Jeg mener at bedre naturvennlige valg og beslutninger aldri kommer som følge av press utenfra. Vi ønsker å bli sett på som en aktør som bidrar med viktig innsikt og faktakunnskap.

Jeg er ekstra opptatt av hvordan vi kommuniserer med folk. Hvordan vi kan tilføre de ny kunnskap om naturen. Hva er kystlynghei for eksempel? Det er mange her ute i Øygarden som er vokst opp med kystlynghei, men ikke vet at det er en unik naturtype. Det er natur som skal beskyttes. Vi prøver å skape en stolthet over den unike naturen vi har rundt oss. Vi ønsker at folk skal se verdien av naturen. Jeg prøver å argumentere med at det også handler om identiteten til folket her ute.

I dialogen med politikerne og næringslivet er det viktig å

– Vi ønsker å bli sett på som en aktør som bidrar med viktig innsikt og faktakunnskap, sier Lene Kristin Hansen. Foto: Øystein Økland.

Lene Kristin Hansen

Rolle: Nestleder i Naturvernforbundet Øygarden

Alder: 37

Bosted: Maggevarde i Øygarden kommune. Oppvokst på Flaktveit i Åsane i Bergen.

Utdanning: Global Utvikling

Yrke: Jobber som fagleder bærekraft i NORCE.

Medlem i Naturvernforbundet siden 2023. Var en av initiativtakerne til etableringen av lokallaget i Øygarden i 2023.

lytte. For oss i styret er det alltid viktig å unngå å «angripe» eller å vise pekefingeren. Unngår vi å angripe, registrerer vi at vi blir lyttet til. Vi registrerer at natur og bærekraft nå får en større betydning i prosessene enn tidligere. Naturhensyn nevnes oftere nå i planer og dokumenter enn tidligere. Vi ser at vi har hatt en reell påvirkning.

Hvilke råd vil du gi til andre naturvernere?

Du må formidle en historie som treffer. Du må vekke til livet følelsen for naturen. Det er det

BAK KULISSENE. Tom Georg Indrevik (H), ordfører i Øygarden, i samtale med Lene Kristin Hansen under TEDx Øygarden i 2025. Foto: Mona Maria Løberg.

beste rådet jeg kan gi, men det krever jo trening. Du må finne ut hva som trigger de du er i dialog med, enten det er politikere, grunneiere eller ungdom. For eksempel barnas og barnebarnas fremtid, eller barndomsminner og sanseinntrykkene fra opplevelser i naturen. Da merker jeg at flere hører etter på en helt annen måte. Vi må ikke bruke pekefingeren. Jeg prøver heller å stille reflekterende, åpne spørsmål.

Hva er du mest stolt av?

Jeg er kanskje mest stolt av at vi har skapt en arena der natur, framtid og lokalsamfunn møtes gjennom ideer og samtaler. TEDxØygarden, som vi arrangerte i oktober i fjor for første gang, er et uttrykk for akkurat det.

TEDx er en serie inspirerende foredrag hvor ulike foredragsholdere, som for eksempel forskere, politikere, kunstnere, unge stemmer og samfunnsaktører, deler historier som utfordrer hvordan vi ser på natur, klima og fremtidens

bærekraftige lokalsamfunn. TEDx er den lokale varianten av den amerikanske TED Talks TED: Ideas change everything som er verdenskjent for sine inspirerende taler som skal bidra til en bedre verden. Absolutt ingen tvil om at det var krevende å planlegge og å gjennomføre, men vi fikk ekstra hjelp av en rekke frivillige og økonomisk støtte fra mange partnere.

Jeg tror på kraften i å ha kunnskap og formidle denne kunnskapen på et nøytralt plan uten å ha en skjult agenda. Jeg mener det er en styrke at mennesker kommer sammen og diskuterer samtidig som det er lokal happening. På TEDx er det ingen som skal selge noe eller starte arbeidet med en ny kontrakt. Næringslivet vil jo også være med på TEDx og da blir også dialogen vår med næringen lettere. De får kanskje ny inspirasjon og nye ideer ved å delta på TEDx. Arrangementet i fjor var utsolgt og 150 mennesker var samlet i Straume kultursal. Hele arrangementet ble også

strømmet.

Ordføreren i Øygarden, næringssjefen, politikere, næringslivsrepresentanter sammen med en rekke ungdommer deltok. Vi har som ambisjon å arrangere TEDxØygarden årlig, og vi har nå fått lisens til å arrangere TEDx i oktober i år. Planleggingen er vi godt i gang med.

Hvor tar du med gjestene dine i Øygarden?

Da ville jeg tatt de med ut på Turøy helt ute i havgapet. Tenk deg å gå i kystlynghei med det åpne havet foran deg. Utrolig vakkert. Du kjenner på kraften av naturen. Du ser de store bølgene som slår inn mot holmer og skjær. Kanskje får du oppleve solnedgangen i havet. Lukten av sjøspruten. Fuglene. Kanskje dukker noen skjeldne fuglearter opp. Ekstra sterk er opplevelsen når jeg ser havørn.

Lengre versjon finner du på naturvernforbundet.no/hordaland/naturvest

Rød linje eller gul stripe?

Vi advarer mot å overlate viktige, politiske dialoger til tenketanker og lobbyorganisasjoner.

Tekst: Tom Skauge

Asfaltalliansen for Hordfast har ikke gitt opp. Vestlandsrådet og Bergens næringsråd arrangerte et vekkelsemøte for motorvei og fjordkrysning 15. april.

Naturvernforbundet fikk holde det eneste kritiske innlegget. Vi spurte om hvem som lytter til Naturens stemme i samferdselslobbyen på Vestlandet.

Den gode nyheten fra møtet var at statssekretær for Samferdselsdepartementet, Jakob Vorren ikke lot seg friste til å love penger til Hordfast. Planen er lagt vekk i gjeldende NTP-pakke. Han ville heller ikke svare når forslaget til reguleringsplan for Hordfast blir sendt ut på høring.

Motstand mot E39 Bokn-Bømlafjorden

Statens vegvesen (SVV) har lagt frem forslag til kommunedelplan for strekningen Bokn-Bømlafjorden. En firefelts motorvei skal brøyte seg gjennom Nord-Rogaland og Sunnhordland. Den lokale motstanden er stor. Sveio Bonde- og Småbrukarlag krever i sin høringsuttalelse at SVV må komme tilbake med et billigere alternativ med 2/3 felts veg. Småbrukerlaget krever utredning av konsekvenser for:

- Berørte gårdsbruk
- Vann og vannmiljø
- Ambisjoner for lavutslipp

Vi hadde det eneste kritiske innlegget på 'Mobiliseringskonferanse for E39 Vestlandsvegen 15. april i år.

- Vigdavannet som drikkevann
 - Rødlista arter og naturtyper på land, i vassdrag og i sjø
- Kystverket har varslet innsigelser mot planene for fjordkryssing i planforslaget.

Avdemokratisering stoppet

En god nyhet for videre politiske prosesser for E39, kom fra Hovudutval for samferdsel og mobilitet i Fylkestinget i Vestland 12. mai. Et forslag om å overføre politiske prosesser for E39 til lobby- og aksjeselskapet Stavanger2Bergen ble stoppet. Et forslag om å legge ned

kontaktutvalet for planarbeid mellom Stavanger og Bergen ble stoppet av et knapt politisk flertall.

På konferansen for E39 advarte vi fra Naturvernforbundet om risiko for mindre demokrati og åpenhet om viktige politiske dialoger blir overlatt til tenketanken Initiativ Vest og lobbyorganisasjonen Stavanger2Bergen. Naturen på Vestlandet takler farbare veger med gul stripe – men ikke motorveier. Der går en rød linje.

Tidsmaskinen

På en lesesal i Oslo ble jeg tatt tilbake til en tid da vern av Hardangervidda var vår mest presserende oppgave.

Tekst: Mona Maria Løberg

I Nasjonalbiblioteket i Oslo ligger NaturVest trygt lagret. Vi begynte å produsere tidsskriftet i 1976, den gang foreningen vår het Vestlandske Naturvernforening.

I forbindelse med at NaturVest fyller 50 år, tok jeg turen innom Nasjonalbiblioteket når jeg allikevel var i Oslo. Jeg fikk scannet noen av utgavene, men på sikt vil Nasjonalbiblioteket digitalisere alle tidsskrifter. Da blir det mulig å søke i samlingen på nb.no hjemmefra.

Arkivet vårt

Flere bilder knyttet til denne saken finner du på naturvernforbundet.no/hordaland/naturvest

Her samler vi tekster, også podkast-episoder, og arkivet vårt av utgivelser. Det er komplett fra 2007–d.d, pluss enkelte eldre utgaver.

De fleste utgavene av NaturVest er tilgjengelig på Nasjonalbiblioteket. Det eldste materialet ble gitt til Universitetsbiblioteket i gave. Nyere arkivmaterie ligger i Bergen byarkiv.

Petroleumsøkonomi

Det er fascinerende å grave i historien vår, og se hvem som engasjerte seg og hva vi var opptatt av for 50 år siden.

På 70-tallet var Norge i gang med å utvinne olje. Dette var et tema som økonom og formann Cornelius Schilbred hadde begynt å interessere seg for. Han hadde fått et stipend og reist til USA for å studere amerikansk energipolitikk. Schilbred var slettet ikke negativ til de fossile energikildene, men mente at gass og olje i «fullrensete kraftverk» kunne utsette spørsmålet om atomkraft og hindre utbygging av vassdragene Veig, Gaular, Gjengedal og i Jotunheimen.

Lokalbanen

Vi jobbet også med Bybanen. Den gang ble den kalt «lokalbanen», og vi påpekte at vi trengte den for å stogge biltrafikken. Ikke bare ville det gi et bedre reisetilbud, men det ville på lengre sikt også gi de billigste reisene, i følge formann og økonom Schilbred.

Vi mobiliserte til en bred aksjon mot veiplan 2 i Bergen, hvor vi fryktet at samferdselsmillionene ville ødelegge nye og gamle hus, rasere bomiljø og gi mer støy og forurensning.

Vi skrev et opprop som

følgende organisasjoner sluttet seg til: Bergen Krets av Norges Husmorforbund, Gamle Bergen, Bryggens Venner, Aksjonskomiteen for lokabane i Åsane, Sandviksguttenes forening, Rosesmuggrendens Velforening, Fortidsforeningens Bergensavdeling og Vestlandske Naturvernforening.

Saken er fortsatt brennhet, men alliansene er forandret og kunnskapsgrunnlaget har blitt sterkere.

Kjenn historien

Jeg håper at historieinteresserte naturvernere vil være med å se i de gamle utgivelsene. Det er så klart underholdende å se de artige illustrasjonene og de ville sakene vi måtte kjempe imot (hvem ville for eksempel ha bilvei til Ulriken?). Det er også kjekt å se bilder av aktive medlemmer vi kjente og var så glad i. Og det er inspirerende å lese at Stortinget i 1979 vedtok å opprette Hardanger nasjonalpark og at Herdla naturreservat ble opprettet i 1985. Å engasjere seg er det eneste som nytter.

FINNEGARDEN

Finnegarden leverer økologisk frukt og grønnsaker heim til deg i Bergensregionen.

Telefon:
56 51 48 71 / 91 62 84 05

www.finnegarden.no

StUF

Stavanger
Urban
Folkehøyskole •

-med hjerte for byen og miljøet

Les mer her

MILJØVENNLIG AVFALLSLØSNING FOR BEDRIFTER

I samarbeid med Retura hjelper
BIR Bedrift din virksomhet med
å sikre sin miljøinnsats.

Vi tilbyr:

- Ryddecontainer for privatpersoner
- Beholdere, containere m.m for bedrifter
- Påkobling på bossnettet i Bergen sentrum for bedrifter
- Nedgravde avfallsløsninger
- Rådgivning og skreddersydd løsning tilpasset din virksomhets behov

Ta kontakt for rådgivning,
avfallsløsninger og containerutleie:
55 27 70 50. www.birbedrift.no

Hordaland Revisjon AS

hordalandrevisjon.no
hordaland@rg.no

SIM

ØKTA Stord

Tenk miljø – brems forbruket!

Sunnhordland
Interkommunale
Miljøverk IKS

Svartasmoget,
N-5419 Fitjar

Telefon: 53 45 78 50
Telefaks: 53 45 78 60
E-post: sim@sim.as

www.sim.as

Voss Vandrarheim

Overnatting - Økologisk mat
Familier - Grupper
Kurs & Konferanse

tlf. 56 51 20 17

www.vosshostel.com

www.finnegarden.no

Gi gavekort på en magisk naturopplevelse!

**I tretopphytten kan du spise frokost
med fugler og ekorn på terrassen.
Passer perfekt for to voksne.**

Bruk rabattkoden NATURVERN. Da får du
500 kr i rabatt, og Naturvernforbundet får
500 i støtte per natt. Send e-post til
sverre@gmk.as for å bestille gavekort eller et
opphold hos Hardanger Fjordtun.

Hardanger Fjordtun

Treetop & Fjord Panorama Cabins

www.hardangerfjordtun.no

ETTERSENDES IKKE VED VARIG ADRESSEENDRING, MEN SENDES TILBAKE TIL AVSENDER MED OPPLYSNINGER OM DEN NYE ADRESSEN

Baksiden

Alltid oppdatert kalender på
naturvernforbundet.no/hordaland

Oppstart av havbruksgruppe
Tirsdag 11. august kl. 19.00,
Tverrgaten 4, Bergen

Passer for den som vil engasjere seg i en faggruppe om hav og havbruk.

Rydding av hemlokk i
Langeskogen
24. og 26. august kl. 18,
Langegården, Straumeveien
17C, Bergen

Dugnad i skogen, og sosialt samvær med bevertning i Gruen.

Verv en venn!

Jo flere medlemmer, jo større gjennomslag!

Tips en venn om å melde seg inn. Det er lett – bare send SMS med NATUR til 2002, eller fyll ut skjemaet på naturvernforbundet.no/bli-medlem

Familiemedlemskap dekker medlemskap for alle du bor sammen med. Barn under 15 år blir medlem i Miljøagentene.

Artiklene og arkiv finner du på
naturvernforbundet.no/hordaland/naturvest

Gi en gave til naturen!

Vippsnummer: #20910

Har du hørt om
Reparasjons-
gavekortet?

Kan brukes hos en rekke reparatører i Bergen.
Bestill på:
reparasjonsgavekortet.no